

FROSTATING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 30.08.2019

Saksnr.: 18-167020ASD-FROS

Dommere:

Lagdommer
Lagmann
Ekstraordinær
lagdommer

Bjørn O. Berg
Kari Lynne
Knut Røstum

I	Anke
Ankende part	Fremtind Forsikring AS	Advokat Endre Nåmdal
Advokat Svein Åge
Bergset
	Ankemotpart	Reinertsen AS Konkursbo	Advokat Ole Kjetil
Skeidsvoll Moe
Advokat Thea Tørstad
II	Anke
Ankende part	Fremtind Forsikring AS	Advokat Endre Nåmdal
Advokat Svein Åge
Bergset
	Ankemotpart	Gjensidige Forsikring ASA	Advokat Torleiv Rike
III	Avledet anke
Ankemotpart	Reinertsen AS Konkursbo	Advokat Ole Kjetil
Skeidsvoll Moe
Advokat Thea Tørstad
	Ankende part	Fremtind Forsikring AS	Advokat Endre Nåmdal
Advokat Svein Åge
Bergset

DOM

Saken gjelder tvist om det økonomiske oppgjøret etter at en bru kollapset under støping. Det er konkursboet etter totalentreprenøren, og totalentreprenørens forsikringsselskap, som har krevd erstatning og regress mot totalunderentreprenørens forsikringsselskap.

Totalentreprenør i saken var Reinertsen AS, nå Reinertsen AS dets konkursbo (heretter Reinertsen). Reinertsen var forsikret i Gjensidige ASA (Gjensidige). Selskapet Master Solutions AS var totalunderentreprenør i bruprojektet, og leverte en såkalt brureis til brua som kollapset under støpingen. Master Solutions gikk konkurs kort tid etter kollapsen. Selskapet var forsikret i Sparebank 1 Skadeforsikring AS, nå Fremtind Forsikring AS (heretter Fremtind).

Reinertsen inngikk kontrakt om totalentreprise med Statens vegvesen i desember 2011. Entreprisen gjaldt E6 Trondheim – Stjørdal, parsellen Gildheim – Grillstad i Trondheim. Totalentreprisen omfattet blant annet prosjektering og bygging av Rotvollhaugen bru, som ligger i Haakon VII gate i Trondheim. Det var denne bruene som kollapset.

Reinertsen inngikk 5. november 2012 avtale med Master Solutions om totalunderentreprise på brureis til en gang- og sykkelbru på Rotvoll i Trondheim. Brua var en del av Reinertsens oppdrag for Statens vegvesen. I kontrakten var Master Solutions gitt opsjon på brureis til ytterligere fire bruer, jf. kontraktens punkt 3.2. En av opsjonene var Rotvollhaugen bru.

Master Solutions var et selskap som drev med stillasbygging. Stillasesystemet som ble benyttet var av typen Alustar. Den tradisjonelle bruken av stillasene er som tilkomst/fasadestillas, men de kan også brukes som brureis, noe som er forutsatt i monteringsveiledningen fra Alustar AS. En brureis er en midlertidig, bærende konstruksjon i anleggsperioden. Konstruksjonen skal bære forskaling, armering og uherdet betong frem til betongen har herdet og bruene er selvbærende.

Det er på det rene at Master Solutions hadde noe erfaring med bruk av stillaser som brureis før den aktuelle ulykken, blant annet ved byggingen av den nevnte gang- og sykkelbrua på Rotvoll. Lagmannsrettens inntrykket er at erfaringene med slik bruk av stillasene var forholdsvis fersk og begrenset.

Et sentralt tema i saken har vært om og eventuelt i hvilken utstrekning Master Solutions prosjekterte brureisen for Rotvollhaugen bru, eller om selskapet bare bygget etter monteringsanvisninger. Det er opplyst at Master Solutions ikke hadde noen ingeniører med prosjekteringskompetanse i selskapet. I tilknytning til oppføringen av brureiser for Reinertsen, jf. ovenfor, ble det imidlertid kjøpt inn et bestemt og avgrenset prosjekteringsarbeid fra selskapet RG-prosjekt AS, som er et rådgivende ingeniørfirma.

RG-prosjekt AS dimensjonerte bjelker for understøttelse av bruforskaling. For øvrig utarbeidet Master Solutions selv et dokument kalt «Dokumentasjon for K501 Rotvollhaugen sør», som er en slags arbeidsinstruks for stillasbyggerne i selskapet.

Arbeidet med brureisen til Rotvollhaugen bru begynte etterjulsvinteren 2013. To kjørebane under brureisen og forskalingen var åpne under byggingen, etter krav fra Statens vegvesen. Brureisen og forskalingen var ferdig bygget i begynnelsen av mai 2013. Det ble holdt sluttbefaring 3. mai 2013 med representanter fra Reinertsen og Master Solutions tilstede. Noen restanser ble påpekt og senere utbedret, men uten at disse kan settes i sammenheng med ulykken.

Støpingen startet om morgenen 8. mai 2013. Brukonstruksjonen kollapset ca. kl. 14.30, med den følge at store mengder betongmasse, stålkomponenter og forskalingsmateriell falt ned over kjørebane. Ingeborg Gundersen kom tilfeldigvis kjørende under brua i det den kollapset, og omkom. Kjell Magnar Olsen fra Master Solutions befant seg under brua da den kollapset, og omkom på stedet. Flere arbeidere som var på brua ble skadet.

Det er ingen uenighet om at årsaken til kollapsen var at stillaskonstruksjonen som var brukt som brureis ikke tålte vekten av betongen som var under påfylling. Dette bekreftes både av Reinertsens internrapport om ulykken og av en senere uavhengig granskning. I forbindelse med politietterforskningen av saken oppnevnte Sør-Trøndelag tingrett førsteamanuensis, nå professor, Arne Aalberg og professor Terje Kanstad ved Institutt for konstruksjonsteknikk ved NTNU for å finne årsaken til kollapsen. I deres rapport av 23. august 2013 oppsummeres saken slik:

«

- Sammenbruddet av Rotvollhaugbrua som var under utstøping skyldtes mangelfull bæreevne for stillaskonstruksjonen («midtstillaset») som bar bruforskalingen over kjørebane.
- Sammenbruddet skjedde som en systemknekking av stillaset, med sideveis knekking mot en av kjøreåpningene. Systemknekkingen skyldes åpenbare mangler og svakheter i avstivningssystemet, og kan i tillegg ha blitt påvirket av ujevnt lastnivå i søylene, f.eks. på grunn av fundamentsetninger.
- Stillasbedriften Master Solutions har ikke vist tilstrekkelig konstruksjonsteknisk kompetanse til å prosjektere og bygge stillassystem og bygge stillassystem for understøttelse for brua.
- Dokumentasjon for stillasets bæreevne er meget mangelfull og har feil på flere punkter.
- Utførelsen av stillaskonstruksjonen har ikke vært i samsvar med de oppsatte forutsetninger gitt i prosedyrebeskrivelsen og dokumentasjonen utferdiget for Rotvollhaugbrua spesifikt. Manglende avstivningselementer, for store utstikk på stillassøyler, og uavstivede skjøter i kritiske områder er eksempler på dette.
- Stillassystemet som ble benyttet var av type Alustar, og er dokumentert i monteringsveiledning fra Alustar AS. Veiledningen er mangelfull på vesentlige punkter når det gjelder krav til avstivninger. Den angir bæreevne for søyler med knekk lengde ned til 0,55 meter, som ikke kan oppnås med bruk av tilgjengelige stillaselementer. Master

Solutions forutsatte slik bæreevne. Veiledningen inviterer på den måten til feilbruk. Master Solutions har basert seg blindt på dette.

- Stillaskonstruksjonen som ble utført hadde betydelig vanskelighetsgrad og burde vært underlagt kontroll, både fra totalentreprenør og byggherre. Dette er ikke dokumentert utført.
- Da trafikken gikk uhindret under stillaset i hele byggetiden, kan det ikke betraktes som en temporær konstruksjon, og forskriftene (NS-EN 1990) krav til kontroll skulle vært tilfredsstilt.
- Feilene i konstruksjonen har vært åpenbare i store deler av byggeperioden og det er oppsiktsvekkende at ingen av partene i prosjektet har reagert på dette.»

Med unntak av det siste kulepunktet synes partene i all hovedsak å være enige i den oppsummering og konklusjon som her fremkommer.

Etter ulykken ble både Statens vegvesen og Reinertsen ilagt foretaksstraff ved vedtakelse av forelegg, jf. straffeloven (1902) § 151 jf. § 48a, for «*ved uaktsomhet å ha forvoldt sammenstyrting hvorved tap av menneskeliv lett kunne forårsakes*». Reinertsen ble opprinnelig ilagt et forelegg på kr. 7.000.000. Reinertsen ville ikke vedta dette forelegget, og etter nærmere overveielser fra påtalemyndigheten ble beløpet redusert til kr. 5.000.000 i forelegg av 20. juni 2014. Reduksjonen skyldtes at påtalemyndigheten frafalt den delen av forelegget som gjaldt at feilene var synbare og ville vært avdekket ved kontroll. Den gjenstående og sentrale delen av grunnlaget i forelegget var at:

«[i] byggeperioden og fram til 8. mai 2013 unnlot firmaet Reinertsen AS å gjennomføre tilfredsstillende kontroll av oppføring av stillaset herunder blant annet ved gjennomgang av dokumentasjon for stillasets bæreevne».

Statens vegvesen ble ilagt forelegg på kr. 5.000.000 den 12. september 2014, som ble vedtatt. Grunnlaget var at Statens vegvesen feilaktig hadde lagt til grunn at prosjekteringsreglene ikke omfatter prosjektering av stillaser, noe de i henhold til forelegget gjør der hvor konstruksjonen går over offentlig vei, som i dette tilfellet. Tredjepartskontrollen ble derfor begrenset til kontroll av beregninger og tegninger av ferdig bru, og omfattet ikke den midlertidige stillaskonstruksjonen.

Etter ulykken gjorde Reinertsen og Gjensidige (Reinertsens forsikringsselskap) erstatnings- og regresskrav gjeldende mot Master Solutions. Kravene ble senere rettet mot konkursboet etter Master Solutions. Bobehandlingen ble imidlertid innstilt uten dividendeutbetaling. Kravene ble opprettholdt overfor Master Solutions' forsikringsselskap på skadetidspunktet, som var Fremtind. Master Solutions hadde tegnet årsforsikringer for ansvar og prosjekt.

Reinertsens tapsposter omfatter utgifter til gjenoppbygging av Rotvollhaugen bru, ny brureis, tapt utstyr, granskning, juridisk bistand, merkostnader ved prosjektgjennomføringen og egenandel ved forsikringsoppgjøret. Ny brureis og tapt utstyr

kreves dekket under prosjektforsikringen, resten under ansvarsforsikringen. Gjensidiges krav omfatter utbetalinger til Reinertsen etter ulykken, samt utbetalinger under gruppelivs- og ulykkesforsikringen som Røros kommune hadde tegnet i selskapet (utbetalinger til etterlatte etter Ingeborg Gundersen).

Den nærmere prosesshistorien er beskrevet slik av tingretten, som partene ikke har hatt innvendinger til:

«Reinertsen sitt samlede økonomiske tap etter ulykken er anført å være kr. 18.146.071,-, likevel slik at partene er enige om at Gjensidige har utbetalt kr. 10.768.404,- til Reinertsen. Den 4. mai 2016 tok Reinertsen ut forliksklage for Oslo forliksråd mot Sparebank 1 med krav om betaling av sitt anførte udekkede tap med kr. 7.377.667,- og krav om fastsettelsesdom for at forsikringsselskapet ville holde Reinertsen skadesløs for eventuelle krav fra de etterlatte. Den 22. august 2016 besluttet forliksrådet å innstille saken.

Gjensidige fremmet krav om regress mot Sparebank 1 for kr. 10.268.404,- som var utbetalt til Reinertsen og for kr. 1.659.475,- som var utbetalinger under gruppelivs- og ulykkesforsikringen som Røros kommune hadde tegnet i selskapet. Det er enighet mellom partene om at Gjensidige til sammen har utbetalt kr. 1.659.475,- under denne forsikringen til de etterlatte etter avdøde Gundersen som var ansatt i Røros kommune. Da Sparebank 1 ikke erkjente regressansvar tok Gjensidige ut forliksklage for Oslo forliksråd 8. mars 2016, som igjen innstilte behandlingen ved beslutning 23. mai 2016. Gjensidige tok ut stevning mot Sparebank 1 Skadeforsikring 2. mars 2017 for Sør-Trøndelag tingrett.

Ved Sør-Trøndelag tingretts kjennelse 11. april 2017 ble Reinertsen slått konkurs etter mislykkede gjeldsforhandlinger. Reinertsen AS ved dets konkursbo (konkursboet) tok ut stevning mot Sparebank 1 7. juli 2017 og anmodet om at saken ble forent til felles behandling med Gjensidige sin sak mot samme saksøkt. Retten besluttet forening av de to sakene 11. oktober 2017.

Konkursboet nedla opprinnelig likelydende påstand for tingretten som for Oslo forliksråd, slik at det også ble begjært fastsettelsesdom for at saksøkte pliktet å holde konkursboet skadesløs for eventuelle krav fra de etterlatte. Sparebank 1 påsto denne delen av saken avvist. Ved tingrettens kjennelse av 11. oktober 2017 ble begjæringen om avvisning ikke tatt til følge. Sparebank 1 anket kjennelsen til Frostating lagmannsrett. Før lagmannsretten rakk å behandle anken frafalt konkursboet kravet om fastsettelsesdom da de etterlatte etter Gundersen frafalt kravet mot konkursboet etter forlik i sak mot Gjensidige og Statens vegvesen, jf. prosesskriv av 24. januar 2018. Ankesaken ble deretter hevet i lagmannsretten.»

Sør-Trøndelag tingrett avsa dom i saken 11. juni 2018 med slik domsslutning:

«I sak 17-021389TVI-STRO mellom Gjensidige Forsikring ASA og Sparebank 1 Skadeforsikring AS:

1.Sparebank 1 Skadeforsikring AS dømmes til å betale kr 11.225.454,7
– ellevemillionertohundreogtjuefemtusenfirehundreogfemtifirekronerogsyttiøre – i

erstatning til Gjensidige Forsikring ASA innen to uker fra dommens forkynnelse med tillegg av lovbestemt morarente av kr 9.565.979,70 fra 24.07.2015 og av kr 1.659.475 fra 08.07.2015 til betaling skjer.

2. Sparebank 1 Skadeforsikring AS dømmes til å betale kr 448.129 – firehundreogførtiåttetusenett hundreogtjueni – i erstatning for sakskostnader til Gjensidige Forsikring ASA innen to uker fra dommens forkynnelse med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

I sak 17-110732TVI-STRO mellom Reinertsen AS dets konkursbo og Sparebank 1 Skadeforsikring AS:

1. Sparebank 1 Skadeforsikring AS dømmes til å betale kr 4.473.253,30 – firemillionerfirehundreogsyttitretusentohundreogfemtitre kronerogtrettitøre – i erstatning til Reinertsen AS dets konkursbo innen to uker fra dommens forkynnelse med tillegg av lovbestemt morarente fra 3. september 2014 og frem til betaling skjer.

2. Sparebank 1 Skadeforsikring AS dømmes til å betale kr. 600.000 – sekshundretusen – i erstatning for sakskostnader til Reinertsen AS dets konkursbo innen to uker fra dommens forkynnelse med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.»

Fremtind anket dommen 24. august 2018. Reinertsen ga inn anketilsvar og avledet anke 10. september 2018. Gjensidige ga tilsvar til anken 10. september 2018, mens Fremtind ga tilsvar til avledet anke 24. september 2018. Ankeforhandling ble holdt i Trondheim over sju rettsdager fra 21.- 29. mai 2019. Det ble ført 12 vitner, og dokumentert slik som det går frem av rettsboken.

Fremtind Skadeforsikring AS sitt påstandsgrunnlag

Ansvarsforsikringen dekker ikke sammenbrudd av brureisen som følge av manglende eller mangelfull prosjektering. Det er avtalefrihet ved inngåelse av forsikringsavtaler, og avtalen må tolkes ut fra vanlige avtalerettslige prinsipper.

Ordlyden i avtalen – «*stige-stillasutleie m/mon*» – omfatter etter en naturlig forståelse ikke prosjekteringsarbeid. Mens montering er en fysisk utførelse, er prosjektering det å legge planer for noe. Fremtind har ikke mottatt forsikringspremie for, og dermed heller ikke overtatt risikoen for, prosjekteringsfeil.

Fremtind selger ikke produkter som dekker både prosjekteringsfeil og utførelsesfeil. Dette har sammenheng med det grunnleggende entrepriserettslige skillet mellom prosjektering og utførelse. Dersom prosjekteringsfeil ikke var unntatt fra dekning, kunne totalentreprenører unnlatt å prosjektere, og krevd ansvarsforsikringen for eventuelle krav

som oppstår i den forbindelse. Dette ville vært en produktgaranti fra forsikringsselskapets side, og det er noe annet enn forsikring.

Master Solutions hadde ikke ansatte som prosjekterte eller hadde kompetanse til dette. Selskapet drev heller ikke med prosjektering. Selskapet presenterte ikke noe behov for prosjekteringsforsikring. I firmapresentasjonen er det utelukkende vist til prosjekter hvor stillas er brukt som tilkomst, og hvor det ikke kreves prosjektering. Det bestrides for øvrig at stillas som reisverk dekkes av forsikringen.

Feilen skyldtes i dette tilfellet en prosjekteringsfeil. Master Solutions har ikke beregnet eller beskrevet hvordan brureisen måtte bygges for å ta av for den last som betongen ville påføre reisen. Det foreligger heller ikke noen tegninger for bygging av reisen. Det er dette som er årsaken til kollapsen, ikke monterings- eller utførelsesfeil.

Det er ikke grunnlag for ansvar for forsikringsselskapet etter FAL § 4-6. Bestemmelsen gjelder risikoøkning innenfor den virksomhet som er beskrevet i forsikringsbeviset, ikke annen slags virksomhet. Risikoendringen er begrenset til ytre farer, og gjelder ikke det at sikrede selv utøver annen virksomhet – i dette tilfellet prosjektering som krever ingeniørkompetanse..

Det er ikke grunnlag for erstatningskrav mot Fremtind med hjemmel i FAL § 2-1 om uaktsom rådgivning. Master Solutions' opplysningsplikt går foran Fremtinds undersøkelsesplikt, og dette får betydning ved vurderingen av uaktsomheten. Master Solutions har for øvrig ikke på noe tidspunkt uttrykt misnøye med forsikringsproduktet. Fremtind ville uansett ikke forsikret den – manglende – prosjekteringen som er årsak til skadetilfellet, jf. ovenfor om dette, og det foreligger derfor ingen årsakssammenheng mellom eventuell mangelfull rådgivning og tapet som har oppstått.

Subsidiært anfører Fremtind at Reinertsen ikke har et erstatningskrav mot Master Solutions på entrepriserettslig grunnlag. Fremtind kan påberope de samme innsigelsene som Master Solutions overfor Reinertsen, jf. FAL § 7-6 tredje ledd. Master Solutions er ikke ansvarlig overfor Reinertsen på grunn av brudd i årsaksrekken og dermed manglende årsakssammenheng.

Den avskjærende skadeårsaken er at Reinertsen ikke forsikret seg om at brureisen var prosjektert før støping. Etter kontrakten punkt 10.9 skulle Master Solutions «*skriftlig dokumentere ferdig bærende konstruksjon før støp kan starte*», noe Reinertsen aldri krevde. Sluttkontrollen ble gjennomført uten tegninger, og Reinertsen godtok at reisen ble bygget uten prosjektering. Krav til prosjektering følger av plan- og bygningsloven § 29-5 og TEK 10, § 10-2 andre ledd. Brureisen skulle vært underlagt uavhengig kontroll i henhold til Norsk Standard NS-EN 1990 Eurokode, og sendt Statens vegvesen for uavhengig kontroll i henhold til kontrakten mellom dem og vegvesenets egen

Håndbok 185. Forelegget fra påtalemyndigheten og grunnlaget det bygger på, underbygger at uavhengig kontroll skulle funnet sted.

Under støpingen ble det observert forskyvninger. Arbeidet burde derfor blitt stanset, slik at kollapsen kunne vært unngått.

Reinertsens medvirkning er så sentral i skadeforløpet at den må anses som årsak til hendelsen. Reinertsen har da ikke noe krav mot Master Solutions. Dersom lagmannsretten kommer til at Reinertsens medvirkning ikke er av en slik kvalifisert art at den utgjør et brudd i årsaksrekken, anføres det at de samme forholdene utgjør medvirkning etter skadeserstatningsloven § 5-1. Det skal da finne sted en avkorting, som må være betydelig fordi Reinertsens forsømmelse er stor. Det skal skje en avkorting basert på brøker.

Subsidiært anføres det at forsikringsvilkårene inneholder unntak som kommer til anvendelse. Punkt 3.1.1.3 i ansvarsforsikringen unntar fra dekning «*skade som skyldes at sikredes ytelse i henhold til kontrakt eller avtale er blitt forsinket eller uteblitt*». Årsaken til kollapsen er at prosjektering er uteblitt.

Punkt 3.1.1.3 unntar også fra dekning skade som skyldes «*sikredes leveranse, arbeid eller entreprise når skaden voldes før overlevering eller skyldes feil eller mangler som forelå ved overlevering*». Brureisen var feilprosjektert, og mangelen forelå før overlevering.

Punkt 3.1 tredje avsnitt i prosjektforsikringen bestemmer at dekningen gjelder inntil arbeidene i sin helhet er tatt i bruk av byggherren. Forsikringen dekker således ikke skader etter at reisen er tatt i bruk.

Punkt 3.1.2 unntar «*skade på broer*» fra dekning. Unntaket gjelder alle bruer, ikke bare bruer over vann.

Under enhver omstendighet er mangelsansvaret unntatt fra dekning, jf. punkt 3.2.2.1 og punkt 3.2.2.7 i forsikringsavtalen.

Særvilkårene for forsikringsavtalen bestemmer at skade på den bygning hvor stillas monteres, ikke er dekket. I dette tilfellet har det oppstått skade på en bru som følge av at stillasene – brukt som brureis – er feilmontert. Skade på bru må sidestilles med skade på bygning.

Forsikringssummen er begrenset til 150 G, med fradrag for egenandelen på kr. 25.000. Dette synes partene enige om.

Reinertsen er ikke medforsikret i prosjektforsikringen. I vilkårenes punkt 1 er det sagt at forsikringen gjelder for entreprenøren, og at byggherren er medforsikret der hvor kontrakt

er inngått i henhold til visse standarder. Totalentreprenøren er ikke nevnt. Forsikringsavtalen må tolkes etter sin ordlyd.

Når det gjelder tapt utstyr, er delene til brureisen allerede dekket som verktøy for kr. 200.000, som er det avtalte maksimalbeløpet, jf. pkt. 3.1.1.

Når det gjelder økonomisk tap, bestrider ikke Fremtind de fremlagte poster så nær som én. Dette gjelder posten økonomiske konsekvenser av stans i arbeidet. Det er ikke dokumentert at det foreligger økonomisk tap, kun gjort et anslag som er basert på spekulasjon. Det finnes metoder for å beregne krav knyttet til såkalt plunder og heft, som ikke er anvendt her.

Når det gjelder regresskravet fra Gjensidige under gruppeliv- og ulykkesforsikringen, bestrider Fremtind at det foreligger regressadgang for sumforsikringer, jf. skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3. Det er en sumforsikring som Gjensidige har utbetalt til de etterlatte, selv om utmålingen er sjablonmessig.

For det tilfelle at ankemotpartene vinner frem med sitt krav, må det ved vurderingen av om sakskostnader skal tilkjennes, legges vekt på at Fremtind ikke ble prosessvarslet.

Fremtind Forsikring AS har lagt ned slik påstand:

«I forhold til Gjensidige:

- 1 Fremtind Forsikring AS frifinnes.
- 2 Gjensidige Forsikring ASA dømmes til å dekke Fremtind Forsikring AS sine saksomkostninger for ting- og lagmannsrett.

I forhold til anken fra Fremtind Forsikring AS ovenfor Reinertsen AS KBO:

- 1 Fremtind Forsikring AS frifinnes.
- 2 Reinertsen AS KBO dømmes til å dekke Fremtind Forsikring AS sine saksomkostninger for ting- og lagmannsrett.

I forhold til avledet anke fra Reinertsen AS KBO:

- 1 Avledet anke fra Reinertsen AS KBO forkastes.
- 2 Reinertsen AS KBO dømmes til å dekke Fremtind Forsikring AS sine saksomkostninger for ting- og lagmannsrett.»

Reinertsen AS dets konkursbos påstandsgrunnlag

Master Solutions sin ansvarsforsikring i Fremtind omfatter det arbeidet som Master Solutions utførte for Reinertsen på Rotvollhaugen bru, dvs. bruk av stillas som brureis.

Alustar systemstillas er det fundamentale og eneste produktet i Master Solutions' virksomhet. Det følger av Alustars egen monteringsanvisning at systemet kan brukes bl.a. til «*Understøttelse/avstempling*», og det vil være inkonsekvent å unnta denne delen av bruksområdet for stillasene. At stillaser brukes på denne måten er heller ikke ukjent. I den sakkyndige rapporten fra professorene Arne Aalberg og Terje Kanstad ved Institutt for konstruksjonsteknikk ved NTNU brukes f.eks. begrepene «*stillaskonstruksjon*» og «*stillasunderstøttelse*», som indikerer et anvendelsesområde utover ren tilkomst. Det er presumsjon for at en årsforsikring dekker hele selskapets virksomhet.

Det må ved tolkningen av virksomhetsbeskrivelsen legges til grunn at dekningen hos Fremtind i alle fall ikke skulle være dårligere enn det selskapet hadde hos Terra forsikring. Kontrakten med Terra forsikring hadde henvisning til NS-standardene, som forutsetter at hele entreprisen dekkes.

På tidspunktet for avtaleinngåelsen var brureisen på Rotvollhaugen bru allerede under utførelse, og Master Solutions hadde også andre brureiser under utføring på Sentervegen ved City Syd i Trondheim. Det er Fremtind som er nærmest til å bære risikoen for at forsikringsselskapet ikke undersøkte nærmere om den faktisk pågående virksomheten hos forsikringstakeren. En eventuell uklar ordlyd vedrørende virksomhetsbeskrivelsen vil det dessuten være Fremtind som er nærmest til å bære risikoen for.

Ansvarsforsikringen omfatter både prosjekterings- og utførelsesfeil. Ordlyden er generell og begrenser ikke dekningen til ren montering. At Master Solutions ikke ønsket egen forsikring for prosjekteringsansvar, har sammenheng med at selskapet ikke tilbyr rene prosjekteringer. NS-standardene om totalentreprise og totalunderentreprise stiller som krav at hele ytelsen er dekket av forsikring, og det har formodningen mot seg at en forsikringsavtale skal forstås slik at bare utførelsesdelen er dekket. En slik begrensning fremgår ikke av forsikringsvilkårene.

Ingen av unntakene i forsikringsavtalen er relevante. Særvilkåret om skade på bygning gjelder vanlige og relativt ubetydelige skader på bygningens fasade ved montering og demontering av stillas, og har lite med det foreliggende skadetilfellet å gjøre.

Unntaket for mangelsansvar i punkt 3.1.1.3 er ikke anvendelig. Her er det tale om en full kollaps av en hel konstruksjon. Brureisen er for øvrig ikke gjenstand for overlevering, og unntaket gjelder derfor ikke. Heller ikke unntaket i samme punkt om forsinkelse eller uteblivelse kommer til anvendelse. Ytelsen ble levert i tide.

Innsigelsen om at skadetilfellet ikke dekkes av forsikringen, er uansett prekludert. Avtalens del om ansvarsbegrensninger viser til FAL §§ 4-6 og 4-7, som bare kan påberopes innenfor den frist som § 4-14 setter, dvs. «uten ugrunnet opphold».

Når det gjelder prosjektforsikringen, anføres det at Reinertsen er medforsikret. Selv om forsikringsavtalen bare sier at «byggherre» er medforsikret ved bruk av visse NS-avtaler, må dette forstås utvidende til også å omfatte hovedentreprenør der hvor ytelsen er en totalunderentreprise overfor en totalentreprenør. En slik formålsbasert tolkning må skje for å unngå hull i forsikringskjeden. Det vises ellers til NS 3406 punkt 19.1, som krever slik medforsikring for både byggherre og hovedentreprenør.

Gjenoppbygging av brureis dekkes av prosjektforsikringen. Den dekker alt kontraktarbeid som Master Solutions bærer risikoen og har forsikringsplikt for. Arbeidet trenger ikke inngå i det ferdige bygget. Tapt utstyr dekkes opp til kr. 250.000, jf. punkt 3.1.3.4 i forsikringsavtalen.

Ingen av unntakene kommer til anvendelse. Det alminnelige mangelsansvaret ligger utenfor dekningsområdet jf. punkt 3.2.1, men i dette tilfellet er det dekning av skade på kontraktsgjenstanden som kreves. Heller ikke unntaket for «*skade på bygningskomponent/del som er feil konstruert*» jf. punkt 3.2.2.7 kommer til anvendelse. Reinertsen krever konstruksjonsarbeidet dekket, ikke de enkelte stillaskomponenter. Dette er for øvrig allerede dekket overfor Master Solutions Holding.

Unntaket for bruer i punkt 3.1.2 kommer ikke til anvendelse. Det er brureis som kreves dekket, ikke en ferdig bygget bru.

Dersom lagmannsretten kommer til at skadetilfellet ikke er dekket, anføres det subsidiært at Fremtind har opptrådt ansvarsbetingende uaktsomt ved at det er tegnet mangelfull forsikring, jf. FAL § 2-1 (1). Det vises særlig til at forsikringen i så fall ikke dekker de minstekrav som følger av de alminnelige standardkontrakter.

Når det gjelder ansvarsforsikringen, er det ikke omstridt mellom partene at Master Solutions har opptrådt grovt uaktsomt og ansvarsbetingende ved prosjektering og utføring av brureisen. Reinertsen har på sin side opptrådt adekvat som kontraktsmotpart overfor Master Solutions, og det er ikke grunnlag for verken skadeavskjærende årsak eller medvirkningsansvar.

Det er kontrakten som definerer funksjonsfordelingen mellom de to partene, og dermed bestemmer partenes handleplikter i forhold til hverandre. Master Solutions har påtatt seg en totalunderentreprise, som må være utgangspunktet for vurderingen. Kontroll av reisen endrer ikke på ansvaret jf. NS 3406 punkt 14.4. At Reinertsen i en strafferettslig

sammenheng kan ha opptrådt uaktsomt ved å ikke utføre tilfredsstillende kontroll av brureisen, innebærer ikke at det er utvist uaktsomhet overfor Master Solutions. Det må i vurderingen av medvirkningsansvar, eventuelt skadeavskjærende årsak, tas i betraktning at skyldgraden hos Master Solutions er høy. Det er da mindre rom for avskjæring eller avkorting.

I den konkrete vurderingen må det legges vekt på at Statens vegvesen ikke stilte krav om tredjemannskontroll av prosjektering av brureisen, og at det heller ikke følger et slikt uttrykkelig krav av Eurokoden eller annet rettskildegrunnlag. Reinertsen foretok ingen full kontroll av det prosjekteringsmaterialet som forelå, men dette må ses i lys av funksjonsfordelingen i kontrakten. Det forelå ikke skriftlig dokumentasjon på ferdig bærende konstruksjon før støp. Før støp ble det imidlertid foretatt befarings- og de utbedringspunkter som da ble notert, har ikke sammenheng med ulykken. Det er ingen holdepunkter for at reisen oppførte seg unormalt under støpingen, før den raste sammen. Reinertsen kan derfor ikke bebreides for ikke å ha stanset trafikken og stoppet støpingen.

Subsidiært under dette punkt anføres at tapet må avkortes i en brøk, og ikke i enkeltposter, og ut fra det ovenstående ikke utgjøre mer enn $\frac{1}{4}$ av det samlede tap. Avkorting må skje forholdsmessig likt overfor Reinertsen og Gjensidige. Det skal ikke foretas avkortinger i utbetalinger under prosjektforsikringen.

Det totale tapet er på kr. 7.816.377, fordelt på de følgende poster: Gjenoppbygging av Rotvollhaugen bru (kr. 162.249 – restbeløp), ny brureis (kr. 2.380.014), tapt utstyr (kr. 531.944), gransking (kr. 996.642), juridisk bistand (kr. 1.245.528), merkostnader prosjektgjennomføring (kr. 2.000.000), og egenandel forsikringsoppgjør Gjensidige (kr. 500.000).

Fremtind har innsigelser bare til en av postene – merkostnader prosjektgjennomføring. Det er klart sannsynlig at det øvrige arbeidet i Reinertsen ble skadelidende som følge av en slik dramatisk ulykke, og det anslag som er gjort er konservativt. Det ville krevd mye ressurser å finberegne et slikt tap, og Fremtind har ikke hatt konkrete innsigelser før stevning ble tatt ut.

Egenandelen på skadeforsikringen på kr. 10.000 skal fordeles forholdsmessig på Reinertsen og Gjensidige, basert på tilkjent erstatning før fradrag som følge av begrensninger i forsikringssummen. Egenandelen på prosjektforsikringen er allerede trukket fra. Avkorting av erstatningen under ansvarsforsikringen som følge av begrensningen i forsikringssummen på 150 G, må fordeles forholdsmessig mellom Reinertsen og Gjensidige. For prosjektforsikringen er forsikringssummen høyere enn det som kreves.

Når det gjelder sakskostnader, ville et prosessvarsel ikke endret Fremtinds standpunkt om at prosjekteringsfeil ikke dekkes under ansvarsforsikringen. Fremtind har ikke vært reelt forhandlingsvillige i saken, i motsetning til Reinertsen. Reinertsen har for øvrig brukt store ressurser på provokasjoner og anførsler fra Fremtind, og på å dokumentere økonomisk tap.

Reinertsen AS dets konkursbo har lagt ned slik påstand:

- «1 Fremtind Forsikring AS dømmes til å betale erstatning oppad begrenset til kr. 7.816.377 til Reinertsen AS dets konkursbo med tillegg av forsinkelsesrenter fra 21. januar 2015.
- 2 Fremtind Forsikring AS dømmes til å erstatte Reinertsen AS dets konkursbo sakskostnader for Sør-Trøndelag tingrett og Frostating lagmannsrett.»

Gjensidige Forsikring ASA sitt påstandsgrunnlag

Anførselene fra Reinertsen tiltres fullt ut, med unntak for fordelingen ved en eventuell avkorting på grunn av skadelidtes medvirkning.

Når det gjelder dekningsområdet for ansvarsforsikringen, er det sentralt at Master Solutions skulle ha samme dekning som hos Terra. I avtalen med Terra er det uttrykkelig sagt at forsikringen omfatter krav til ansvarsforsikring i henhold til Norsk Standard. Som totalunderentreprenør var Master Solutions forpliktet til å prosjektere, og ville pådra seg ansvar for mangler hva enten disse skyldes prosjektering, utførelse eller andre forhold. Master Solutions hadde et resultatansvar for brureisen. Fremtind var kjent med at Master Solutions var underentreprenør ved større prosjekter, og har eller burde åpenbart vært kjent med Master Solutions' kontrakter.

Også forsikringsbeviset fra Fremtind knytter dekningen til NS-kontrakter, uten reservasjoner. Forsikringstaker pålegges å bruke slike standarder, og forsikringssummen begrenses i tråd med standarden. Det er ingen relevante unntak i ansvarsdekningen. Reelle hensyn taler for ansvar: Montering av stillaser har stort spenn, fra det enkle til det kompliserte, og etter NS 3406 er det adgang til å subkontrahere ytelser som man selv ikke kan prestere.

Det bestrides at egen eller andres prosjektering av brureisen er «*annen virksomhet*» som faller utenfor dekningsområdet. Dersom så skulle være tilfelle, har Fremtind uansett valgt å knytte en slik begivenhet til reglene i FAL kapittel 4.

Hjemmelen for regress under prosjektforsikringen følger av alminnelige rettsgrunnsetninger.

Når det gjelder regress for utbetalinger under gruppeliv- og ulykkesforsikringen, følger regressadgangen av skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3 og avtale. De etterlatte har krevd samlet kr. 2.970.408, Gjensidige utbetalte kr. 1.659.475 før erstatningskravet ble fremmet. Det overskytende ble utbetalt i henhold til rettsforlik. Det kreves regress for den første utbetalingen, som må anses som en tapsdekning, og ikke som en sumforsikring. Skadevolders forsikringsselskap blir ikke pålagt å betale mer enn full erstatning innenfor rammen av den totale forpliktelsen. Regresskravet kan derfor ikke avskjæres med henvisning til at det dreier seg om en såkalt sumforsikring.

Dersom forsikringen ikke anses å dekke skadetilfellet, anføres det subsidiært at Fremtind er erstatningsansvarlig etter FAL § 2-1 for uaktsom rådgivning.

Gjensidige Forsikring ASA har lagt ned slik påstand:

- «1. Anken forkastes.
2. Gjensidige Forsikring ASA tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten.»

Lagmannsretten ser slik på saken:

Det første spørsmålet saken reiser er om de to forsikringene – ansvarsforsikringen og prosjektforsikringen – dekker skadetilfellet. Lagmannsretten ser først på dekningsområdet for ansvarsforsikringen.

Ansvarsforsikringen – dekningsområdet

I forsikringsbeviset er virksomhetsbeskrivelsen for forsikringstaker – Master Solutions – angitt til å være: «*Stige-stillasutleie m/mon*». Det er avtalefrihet med hensyn til å tegne ansvarsforsikring, og utgangspunktet er derfor at ordlyden i virksomhetsbeskrivelsen bestemmer rekkevidden av forsikringsselskapets ansvar. Ordlyden må som utgangspunkt gis et objektivt innhold, og det er i mindre grad enn ellers ved avtaletolkning rom for å ta i betraktning partenes subjektive oppfatninger. Uklarhet må normalt gå ut over forsikringsselskapet som er forfatter av vilkårene, jf. Rt-2013-1228.

Uttrykket «... *stillasutleie m/mon*» tilsier at Master Solutions monterer stillaser som så brukes av kunden i en viss periode før de demonteres. Det er for så vidt tale om en tjenesteytelse. I vår sak er det tale om bruk av stillaser til understøttelse for forskaling og støp av bru. Dette reiser to tolkningsspørsmål, som er nært forbundet med hverandre. For det første er det spørsmål om bruk av stillas som understøttelse, og ikke som tilkomst, er å anse som «*stillasutleie*» i avtalens forstand. For det andre er det spørsmål om prosjektering av brureisen – eller manglende sådan – er dekket av virksomhetsbeskrivelsen. Spørsmålene

henger sammen på den måten at bruk av stillas som understøttelse eller brureis i regelen vil kreve prosjektering i en helt annen utstrekning enn bruk som tilkomst. Med denne presiseringen ser lagmannsretten det likevel som hensiktsmessig å drøfte spørsmålene separat.

Den tradisjonelle bruken av stillas er som tilkomst. Det er også denne bruken av stillas som er illustrert i den firmapresentasjonen som Master Solutions har utarbeidet, og som Fremtind fikk seg presentert. Vitnet John Arne Gladsø, som var spesialrådgiver og Fremtinds kontaktperson opp mot Master Solutions, uttalte at han ikke var klar over at stillas kunne brukes som understøttelse (brureis) før ulykken skjedde. Det kan således se ut til at forsikringsselskapets representant ikke var seg bevisst dette spesielle bruksområdet for stillasene ved tegningen av forsikringen.

Lagmannsretten finner likevel ikke at dette kan bli utslagsgivende ved tolkningen av uttrykket «*stillasutleie*». Lagmannsretten legger avgjørende vekt på at bruk som understøttelse er et normalt og tiltenkt bruksområde for det aktuelle stillassystemet. Dette følger av den fremlagte monteringsveiledning for Alustar systemstillas, hvor det allerede i oversikten på side 1 følger at stillasene kan benyttes bl.a. til understøttelse/avstempling. Videre viser lagmannsretten til den sakkyndige rapporten fra Aalberg og Kanstad, jf. ovenfor, hvor det klart forutsettes at stillaser kan brukes som brureis. Master Solutions sin virksomhet er utelukkende basert på bruk av Alustar systemstillas, og det må etter lagmannsrettens oppfatning være forsikringsselskapets risiko om det ikke skaffer seg oversikt over stillasets ulike, tiltenkte bruksområder. I den forbindelse nevner lagmannsretten at da Fremtind tegnet forsikringsavtalen, hadde Master Solutions pågående prosjekter hvor stillasene ble brukt som brureis.

Det vises for øvrig til tingrettens drøftelse av dette spørsmålet på side 23 – 24, som er dekkende også for lagmannsrettens vurdering.

Det neste spørsmålet er om forsikringen også dekker prosjektering. Som nevnt ovenfor, oppstår dette spørsmålet i praksis når stillassystemet brukes til understøttelse; det er i første rekke ved slik bruk at stillasets bæreevne blir et tema og behovet for særskilt prosjektering oppstår.

Lagmannsretten nevner innledningsvis at den er enig med Fremtind i at skaden oppsto hovedsakelig som følge av manglende og mangelfull prosjektering av brureisen. Master Solutions utarbeidet riktignok en arbeidsinstruks for hvordan reisen skulle bygges, men denne inneholdt ingen tegninger eller beregninger utover Alustars monteringsveiledning. Master Solutions hadde ingen ingeniørkompetanse i selskapet som kunne foreta de beregninger som var nødvendige for å sikre stillasets bæreevne. I den sakkyndige rapporten fra Aalberg og Kanstad fremgår det bl.a. at «*Master Solutions ikke har brukt tilstrekkelig kompetanse til utviklingen av beskrivelsen. Det er ikke forstått hvordan*

avstivninger av knekkingsutsatte konstruksjoner må utføres. Kapittel 7 i prosedyrebeskrivelsen viser klart at forståelsen spesielt med hensyn til bruk av «diagonaler» har vært mangelfull. Det samme gjelder knekking av utstikkende lengder av søyler, kapittel 9». Videre sies det at bedriften «har ikke vist tilstrekkelig konstruksjonsteknisk kompetanse til å prosjektere og bygge stillasesystemet for understøttelsen for brua», og at «dokumentasjon for stillasets bæreevne er meget mangelfull og har feil på flere punkter».

I den samme rapporten er det riktignok også påpekt at det foreligger utførelsesfeil, dvs. feil ved at det ikke er bygget slik som anvist i instruks og monteringsanvisning. I det store bildet fremstår imidlertid den mangelfulle og manglende prosjekteringen som den klart dominerende årsaken.

Ordlyden i virksomhetsbeskrivelsen gir i seg selv ikke mye til vurderingen av om prosjektering er dekket av forsikringen. Fremtind har gjort et tolkningspoeng ut av at «montering» er noe annet enn prosjektering. Mens montering innebærer en fysisk utførelse, å feste eller sette sammen noe, er prosjektering det å legge planer for et arbeid. Semantisk er det ikke noe å si til dette, men det er etter lagmannsrettens oppfatning likevel å legge for mye i ordlyden. Av sammenhengen fremgår det at poenget med tilføyelsen «m/mon» er å informere om at stillasekomponentene ikke bare leies ut, men også tilbys montert sammen. Det er ingenting som tyder på at man med et slikt ordvalg har ment å avgrense mot planleggingsdelen av det å montere stillaset.

Generelt bør man dessuten ved helt kortfattede beskrivelser av en virksomhet være tilbakeholden med motsetningsslutninger av den karakter som Fremtind her legger opp til. Som utgangspunkt bør det tvert om være opp til forsikringsselskapet å reservere seg dersom det ønsker å avgrense ansvaret ut over det som følger direkte av ordlyden i virksomhetsbeskrivelsen.

I likhet med tingretten mener lagmannsretten at de beste grunner taler for at også prosjektering av brureis er omfattet av virksomhetsbeskrivelsen i ansvarsforsikringen. Lagmannsretten vil først peke på at utførelse alltid vil inneholde et element av planlegging. Dette gjelder også i de tilfeller hvor det er særskilt prosjektert i forkant. Grensen mellom det som er feil tenkt og det som er feil gjort kan i praksis være vanskelig å trekke, og den grensedragningen som Fremtind legger opp til vil derfor være rettsteknisk uheldig og dessuten prosessdrivende. I tillegg vil avgrensningen mot prosjektering i praksis føre til at deler av et arbeid vil kunne stå uten forsikringsdekning. Dette gjelder særlig i de tilfeller hvor man i ettertid konstaterer at et arbeid burde vært særskilt prosjektert.

I den forbindelse er det helt sentralt for lagmannsretten at alle standardavtalene for entrepriser (NS) legger opp til at en oppdragstaker skal forsikre hele sitt arbeid. Dette er avtaler som aktørene i bransjen i regelen benytter seg av, og som derfor i praksis har en

normerende effekt også på dekningsområdet for forsikringsavtalene. I vår sak inngikk Master Solutions en totalunderentreprisekontrakt med Reinertsen – NS 3406 – som i punkt 19.1 jf. 19.2 bestemmer at totalunderentreprenøren skal ha ansvarsforsikring for «*det som til enhver tid er utført av kontraktarbeidet ...*». Kontraktarbeidet vil nødvendigvis omfatte både prosjektering – herunder både mangelfull og manglende prosjektering – samt utførelsen. Det har formodningen mot seg å tolke en forsikringsavtale slik at den ikke dekker det standardiserte kontraktansvaret som følger av NS 3406 og andre standarder.

Fremtind har anført at selskapet ikke tilbyr forsikring for både prosjektering og utførelse, og har på generelt grunnlag vist til at dette i praksis vil bli en produktforsikring, som er noe annet. I den forbindelse er det også anført at totalentreprenøren i så fall vil få et insitamant til å spare inn på prosjekteringen, fordi forsikringsselskapet uansett vil dekke skaden. Lagmannsretten kan ikke se at dette argumentet har noe særlig for seg. For det første er det på ingen måte underbygget at Fremtind eller andre forsikringsselskap ikke tilbyr ansvarsforsikring for totalentrepriser. Tvert om indikerer standardavtalene både for totalentreprise og totalunderentreprise noe annet, ved at de krever at hele ytelsen er dekket av en ansvarsforsikring. Det fremstår som upraktisk om forsikringstakeren må gå til to ulike forsikringsselskap for å få dekket en og samme kontraktsforpliktelse.

Argumentet om at en totalentreprenør vil slakke av på prosjekteringsarbeidet der hvor den samlede ytelsen er forsikret virker søkt slik lagmannsretten ser det. Det er mange mekanismer som motvirker en eventuell slike holdninger, ikke minst markedets forventning til kontraktsmessige ytelser.

Fremtind har videre vist til at Master Solutions ikke ba om, og heller ikke ville fått, en særskilt prosjekteringsforsikring. Dette er sikkert riktig, men får etter lagmannsrettens oppfatning ingen betydning for det tolkningsspørsmålet som her skal avgjøres. Master Solutions tilbød ikke prosjektering særskilt, og hadde derfor ikke behov for en egen prosjekteringsforsikring.

Lagmannsretten bemerker i denne forbindelse at selve eksistensen av egne prosjekteringsforsikringer ikke innebærer at entreprenørforsikringer må avgrenses mot prosjekteringsdelen av et arbeid, slik Fremtind synes å mene. Mens ren prosjektering enkelt lar seg avgrense mot utførelse, er avgrensningen den andre veien – fra utførelse mot prosjektering – mer krevende, som tidligere nevnt. Det er dessuten behov for at entreprenører forsikrer resultatet av sitt arbeid, uten at det i hvert skadetilfelle må avgjøres om feilen skyldes prosjekteringen eller utførelsen.

Fremtind har videre anført at Master Solutions ikke hadde ingeniørkompetanse, og også av den grunn ikke ville fått forsikring for prosjektering. Lagmannsretten er enig i at Master Solutions ikke hadde formell prosjekteringskompetanse, og at selskapet gikk langt utover sitt kompetanseområde da brureisen ble konstruert. Dette kan imidlertid ikke være

avgjørende ved tolkningen av forsikringsavtalen. Master Solutions burde kjøpt inn den ingeniørkompetanse selskapet selv manglet ved oppføringen av brureisen. Det var sterkt kritikkverdig at så ikke ble gjort. Det er imidlertid ikke noe særsyn at et selskap kjøper eller bør kjøpe inn den kompetanse det selv mangler ved utførelsen av kontraktsarbeider. Like fullt er det behov for en forsikring som dekker den samlede kontraktsforpliktelsen.

Dette poenget illustreres godt ved at Master Solutions rent faktisk kjøpte inn noe prosjekteringsarbeid fra prosjekteringselskapet RG-prosjekt AS, jf. ovenfor i saksfremstillingen om dette. NS 3406 punkt 19 krever som nevnt at Master Solutions også har forsikring for denne delen av kontraktytelsen, og slik lagmannsretten tolker virksomhetsbeskrivelsen i forsikringsavtalen, var Master Solutions forsikret også for denne delen av arbeidet. En annen sak er at totalunderentreprenøren eller dens forsikringsselskap kan kreve regress der hvor feilen kan tilbakeføres til en medkontrahent, noe som ikke var tilfelle i vår sak.

Fremtind har også anført at det var upåregnelig at Master Solutions skulle gi seg i kast med kompliserte konstruksjoner som en brureis, som selskapet ikke hadde gitt uttrykkelig informasjon om i sin firmapresentasjon, og som det heller ikke var kompetent til å utføre. Paralleller trekkes til profesjonsutøvere som gir råd eller utfører arbeid utenfor sitt kompetanseområde. Bruk av stillaser til brureis var imidlertid påregnelig, siden dette var ett av flere uttrykkelig anviste bruksområder, jf. ovenfor. Og som nevnt er det ikke avgjørende at et selskap ikke selv besitter all nødvendig kompetanse, fordi kompetanse kan kjøpes inn. At Master Solutions undervurderte kompleksiteten i det arbeidet selskapet påtok seg, er ikke i seg selv et argument for at kontraktsforpliktelsen ikke er dekket av ansvarsforsikringen.

Oppsummert har lagmannsretten kommet til at virksomhetsbeskrivelsen omfatter bruk av stillas som brureis, og at den også dekker all nødvendig prosjektering i den forbindelse.

Det gjenstår å ta stilling til de unntakene i ansvarsforsikringsavtalen som Fremtind subsidiært har påberopt seg.

Forsikringsavtalen inneholder et såkalt særvilkår for stige/stillas, som går ut på at forsikringen ikke dekker «skade på den bygning hvor stige/stillas monteres eller demonteres, herunder også bygningens glassruter, oppsatte reklameskilter, markiser m.m». Det er anført at vilkåret må tolkes analogisk til å omfatte skade på selve brua der hvor stillas brukes til brureis. Lagmannsretten finner det klart at dette ikke kan føre frem. Unntaket knytter seg innholdsmessig til de overfladiske skader på fasade som lett oppstår ved bruk av stillas som tilkomst. Det er ingen reelle grunner til å tolke unntaket utvidende til å omfatte skader som følge av feilkonstruert brureis.

I forsikringsavtalen punkt 3.1.1.3 er det gjort unntak for ansvar for skade som sikrede pådrar seg i kontraktsforhold, herunder «*skade på sikredes leveranse, arbeid eller entreprise ... når skaden skyldes feil eller mangel ...*». Sikredes leveranse er brureisen, og omkostningene til oppføring av ny brureis er bare krevd dekket under prosjektforsikringen. Dette unntaket får derfor ikke betydning for ansvarsforsikringen.

I samme punkt er det også gjort unntak for skade som skyldes at sikredes ytelse er blitt forsinket eller uteblitt. Anførselen fra Fremtind er at det ikke er prosjektert, og at ytelsen derfor er «uteblitt». Fra en kontraktsrettslig synsvinkel er det imidlertid temmelig søkt å betrakte den mangelfulle brureisen som forsinket eller uteblitt. I prinsippet kan enhver mangel betraktes som en forsinkelse, men det gir ingen mening. Her er ytelsen – brureisen – overlevert til bruk, med de fatale mangler som ytelsen siden viste seg å ha. Dette er å anse som en mangel, selv om årsaken ligger i manglende og mangelfull prosjektering.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at ingen av unntakene i ansvarsforsikringen får anvendelse.

Prosjektforsikringen – dekningsområdet

Master Solutions tegnet prosjektforsikring i Fremtind som dekket kontraktsarbeider for perioden 7. april 2013 til 15. april 2014. Reinertsen har krevd erstatning for oppføring av ny brureis og for tapt utstyr under denne forsikringen.

Det første spørsmålet under dette punkt er om Reinertsen som totalentreprenør var medforsikret ved siden av forsikringstakeren. Forsikringsavtalen bestemmer at «*[i] de tilfeller det er inngått kontrakt i henhold til NS 8405, NS 8406 eller andre standarder med tilsvarende krav til tingsforsikring er byggherre medforsikret i henhold til disse punkter*». Reinertsen har anført at forsikringsavtalen må tolkes utvidende, slik at totalentreprenøren likestilles med byggherren. Synspunktet er at ved totalentreprise har totalentreprenøren reelt sett samme behov for forsikringsdekning som byggherren.

Lagmannsretten er enig med Reinertsen i at det er grunnlag for utvidende tolkning av forsikringsavtalen slik at også totalentreprenøren er medforsikret. Ved totalentreprise er det totalentreprenøren som har risikoen for prosjektet helt frem til overlevering til byggherre. Under denne perioden er således totalentreprenøren like eksponert for risiko som det byggherren er der hvor det ikke er tale om totalentreprise.

At totalentreprenøren har det samme behovet for beskyttelse gjennom forsikringsdekning, kommer også til uttrykk i NS 3406 (totalunderentreprise) punkt 19.1, hvor det er bestemt at «*totalunderentreprenøren [skal] holde forsikret det som til enhver tid er utført av kontraktarbeidet*», og videre at: «*Hovedentreprenøren og byggherren skal oppgis som*

medforsikret i forsikringsbeviset». Det er etter lagmannsrettens oppfatning et sentralt hensyn ved tolkningen av forsikringsavtalen å realisere formålene bak, og kravene som følger av, de standardkontrakter som bransjen i regelen benytter seg av.

Endelig vil lagmannsretten vise til at ordlyden i forsikringsavtalen ikke bærer preg av en gjennomtenkt avgrensning mot totalentreprenøren som medforsikret. De standardene som det er vist eksplisitt til – NS 8405 og NS 8406 – gjelder ikke totalentreprise, og det er da naturlig at det kun er byggherren som er nevnt som medforsikret. Lagmannsretten mener det er rimelig å legge til grunn at den aktuelle formuleringen er ment å gi et generelt uttrykk for at forsikringsdekningen skal være i tråd med *«standarder med tilsvarende krav til tingsforsikring»*. Det vil man oppnå med en utvidende tolkning som nevnt.

Lagmannsretten legger etter dette til grunn at Reinertsen som totalentreprenør er medforsikret under prosjektforsikringen.

Det gjenstår å ta stilling til de unntak fra dekning som Fremtind har påberopt seg.

Forsikringsavtalen punkt 3.1 bestemmer at forsikringen gjelder frem til kontraktarbeidene er overtatt eller i sin helhet tatt i bruk. Fremtind har anført at brureisen ble overtatt, alternativt tatt i bruk, før støpen ble lagt, og at forsikringen derfor ikke lenger gjaldt. Lagmannsretten er ikke enig i dette. Ordlyden er utformet med sikte på de tilfeller hvor en bygning varig overtas, noe det ikke er tale om ved oppføring av brureis. Reelt sett dreier det seg om en tjenesteytelse, hvor den avgjørende prøven på om tjenesten holder mål finner sted under støpingen. Det blir da meningsløst å tolke forsikringsavtalen slik at forsikringen opphører før støpen legges.

I forsikringsavtalen punkt 3.1.2 er det bestemt at forsikringen ikke omfatter *«skade på bruer, tunneler eller arbeid i innsjø og hav etc»*. Fremtind har anført at det i vårt tilfelle dreier seg om skade på bru, som ikke er dekket.

Reinertsen har som nevnt krevd oppbygging av ny brureis og tapt utstyr dekket under prosjektforsikringen. Lagmannsretten mener de beste grunner taler for at brureis (og tapt utstyr) ikke er omfattet av unntaket for bruer. Unntaket lest i sammenheng synes å være inntatt for å avgrense ansvaret mot de ekstraordinært store tap som kan oppstå på spesielt kostnadstunge byggverk som bruer og tunneler osv. og hvor det også er særskilte risiki involvert. En brureis som benyttes til oppføring av en bru over vei kommer risikomessig og økonomisk i en annen stilling. Lagmannsretten tar med dette ikke stilling til om bru over vei i sin helhet faller utenfor det nevnte unntaket.

Punkt 3.2.2.7 i forsikringsavtalen unntar fra dekning *«skade på bygningskomponent/del som er feil konstruert, dimensjonert, utført, montert, eller har materialfeil»*. Det er

imidlertid ikke krevd dekning for slik skade, og lagmannsretten drøfter derfor ikke dette unntaket nærmere.

Forsikringsavtalens punkt 3.2.2.1 unntar videre fra dekning «mangel som leverandør, reparatør eller andre er pliktig til å erstatte i henhold til gjeldende rett, kontrakt, avtale eller annen avtale». Kort sagt unntas mangelsansvaret. Fremtind har anført at oppføring av ny brureis i realiteten er et mangelsansvar, mens Reinertsen viser til at det er skade på kontraktsgjenstanden som nå kreves dekket.

Lagmannsretten er enig med Fremtind i at oppføring av ny brureis i realiteten er et mangelsansvar, som er unntatt fra prosjektforsikringen. Det er uomtvistet at brureisen var mangelfullt konstruert, og ikke egnet til å bære belastningen ved støp av brua. Reinertsen har sagt seg enig i at dersom manglene hadde blitt påpekt før kollapsen, ville utbedring eller full gjenoppbygging av brureisen ikke vært dekket av prosjektforsikringen. Det gir da etter lagmannsrettens oppfatning dårlig sammenheng at et sammenbrudd av brureisen som følge av mangelen skal føre til at skaden likevel er forsikret. Sammenbruddet skyldes en mangel som forsikringstakeren – Master Solutions – selv hefter for, og ikke en ytre risiko. Master Solutions var i utgangspunktet kontraktsmessig forpliktet overfor Reinertsen til å levere ny brureis, selv eller gjennom andre, men på grunn av konkursen ble dette aldri aktuelt. Denne forpliktelsen hviler på kontrakten og kravet til kontraktsmessig ytelse, noe prosjektforsikringen altså ikke dekker.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at prosjektforsikringen ikke dekker oppføring av ny brureis.

Reinertsen har krevd tapt utstyr dekket under forsikringsavtalen punkt 3.1.3.4, som bestemmer at ekstrautgifter som sikrede pådrar seg «*når disse er en følge av erstatningsmessig skade på forsikringsstedet og de er nødvendige for å kunne fortsette virksomheten*», er dekningsmessig. Beløpet er i samme punkt begrenset oppad til kr. 250.000. Fremtind har etter det lagmannsretten kan se ikke hatt innvendinger til dette.

Det er anført at Fremtind allerede har betalt kr. 200.000 til Master Solutions Holding for tapt utstyr. Rent faktisk er dette dokumentert. Utbetalingen skjedde imidlertid under en annen bestemmelse i forsikringsavtalen – punkt 3.1.1 tredje strekpunkt – og til en annen sikret etter avtalen. Lagmannsretten legger derfor til grunn at denne utbetalingen ikke er til hinder for Reinertsens krav.

Ansvarsforsikringen – ansvarsgrunnlag og medvirkning

For å kunne kreve erstatning under ansvarsforsikringen er det vilkår om at Master Solutions har opptrådt erstatningsbetingende. På dette punkt er det ingen uenighet mellom partene når det gjelder hovedkonklusjonen. Master Solutions opptrådte grovt uaktsomt ved

sin mangelfulle og manglende prosjektering av brureisen. Brureisen er en komplisert konstruksjon, og hvor feil er forbundet med stor risiko både for materiell og mennesker. Brureisen skulle i sin helhet vært prosjektert av personer med ingeniørkompetanse. Master Solutions benyttet seg hovedsakelig av eget personell uten nødvendig kompetanse, noe som bl.a. førte til at man under arbeidet baserte byggingen av brureisen på en feilaktig oppfatning av monteringsanvisningen for Alustarsystemet. Samlet sett innebar Master Solutions' handlemåte et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte.

Lagmannsretten er enig i partenes vurderinger på dette punkt, og ser det ikke som nødvendig å gå nærmere i detalj om svakhetene i byggingen av brureisen. Det vises til hovedkonklusjonene i den sakkyndige rapporten som er gjengitt i saksfremstillingen.

Det neste spørsmålet lagmannsretten må ta stilling til, er om det er grunnlag for reduksjon eller bortfall av erstatning som følge av forhold på Reinertsens egen side. Fremtind har i den forbindelse ført to anførsler i marken: Prinsipalt at Reinertsen har medvirket til skadeforløpet på en slik måte at det dreier seg om en avskjærende skadeårsak, subsidiært at det er grunnlag for reduksjon av erstatningen i medhold av skadeserstatningsloven § 5-1. Det er Reinertsens manglende oppfølging og kontroll med Master Solutions' arbeid som i begge henseender danner det faktiske grunnlaget for anførslene.

Lagmannsretten ser det som lite treffende å vurdere Reinertsens forhold under synsvinkelen avskjærende skadeårsak. Det er i vårt tilfelle ikke tale om en selvstendig virkende skadeårsak som avløser en annen, slik det typisk vil være tale om der hvor ansvar utelukkes på grunn av avskjærende skadeårsak, se eksemplene i Lødrup, Lærebok i erstatningsrett (6.utg.) s. 348. Hvordan man enn vurderer Reinertsens oppfølging og kontroll av Master Solutions arbeid, er årsaken til kollapsen av brureisen den samme: Brureisen var ikke egnet til å tåle belastningen av støpen. Om og i hvilken grad mangelfull kontroll på Reinertsens side har bidratt til denne skadeårsaken, må derfor vurderes under medvirkningsansvaret i skadeserstatningsloven § 5-1.

Etter skadeserstatningsloven § 5-1 kan erstatningen settes ned eller falle bort dersom den direkte skadelidte har medvirket til skaden ved egen skyld. En samlet lagmannsrett mener at Reinertsen kan bebreides for at det ikke ble ført bedre kontroll med det arbeidet som Master Solutions gjorde, jf. nærmere om dette nedenfor. I vurderingen av hvilken betydning dette skal få i forholdet mellom Master Solutions og Reinertsen, har imidlertid retten delt seg i et flertall og et mindretall:

Flertallet, ekstraordinær lagdommer Knut Røstum og lagmann Kari Lynne, vil bemerke:

Lagmannsretten har ovenfor lagt til grunn at Master Solutions har utvist grov uaktsomhet ved prosjektering og utførelse av den aktuelle brureisen. Spørsmålet blir så om Reinertsen

som totalentreprenør og kontraktspart med Master Solutions må bære noen del av dette ansvaret.

Saken reiser spørsmålet om konsekvensene av at en kontraktsfestet kontroll er forsømt der kontrollen i tillegg til den ordinære kvalitetskontroll også har som formål å ivareta allmennhetens behov for sikkerhet knyttet til bruken av anlegget. Før flertallet går inn på den konkrete vurdering av Reinertsens forpliktelser er det derfor hensiktsmessig å si noe om kontrollansvaret ved prosjektering og utførelse av veganlegg.

I byggesaker etter plan- og bygningsloven ble kontrollansvaret etter byggesaksreformen i 1995 lagt på de private aktører i byggesaken. Det er i den forbindelse innført kvalitetskrav for aktørene og krav om dokumentasjon for å sikre at kravene til kvalitet og sikkerhet er oppfylt. Videre er det åpnet for uavhengig kontroll der det er behov for ekstra sikkerhet på grunn av tiltakets art og vanskelighetsgrad.

For offentlige veganlegg der Statens vegvesen er tiltakshaver er det gjort en rekke unntak fra bestemmelsene i plan- og bygningsloven, jf. byggesaksforskriften § 4-3. I disse sakene er det imidlertid inntatt bestemmelser om dokumentasjon og kontroll i kontraktene med entreprenørene. Disse bestemmelser har utgangspunkt i europeiske og nasjonale standarder i tillegg til særskilte bestemmelser for de enkelte veganlegg. Dette gjelder blant annet prosjektering og bygging av bruer, hvor hensynet til sikkerheten for de vegfarende er særlig fremtredende.

Kontrakten mellom Statens vegvesen og Reinertsen ble inngått 9. desember 2011. Dette er en totalentreprisekontrakt basert på NS 3431 med en rekke vedlegg. En sentral standard som det henvises til i kontrakten er Eurokode NS-EN 1990: Grunnlag for prosjektering av konstruksjoner. I Nasjonalt tillegg fra 2008 er det gitt regler både om intern og utvidet kontroll av prosjektering og utførelse. Videre er det i prosjekteringsforutsetningene for veg- og jernbanebruer, inntatt i Vegvesenets Håndbok 185, bestemmelser om uavhengig kontroll fra Statens vegvesen eller en annen aktør som utpekes av Vegvesenet. I punkt 1.1.1 i disse forutsetninger sies det videre at prosjekteringsreglenes krav til sikkerhet også gjelder for stillaser, reisverk eller andre hjelpekonstruksjoner som går over, under eller nær offentlig trafikkert veg.

Reinertsen har anført at reglene om prosjektering og kontroll av bruer ikke kommer til anvendelse i dette tilfellet, da disse reglene ikke omfatter stillaser, reisverk eller andre hjelpekonstruksjoner. Flertallet er ikke enig i dette. Det vises til de spesielle kontraktbestemmelsene for Reinertsen der det under avsnittet om prosjektering av bruer og konstruksjoner (D 2) heter:

«Prosjekteringsreglene omfatter ikke prosjektering av stillaser, reisverk eller andre hjelpekonstruksjoner for utførelsen av byggearbeidet, men bør også brukes ved prosjektering av slike konstruksjoner så langt de er relevante.»

I dette tilfellet ble det oppført en brureis som skulle bære tyngden av flytende betong inntil herdingen av betongen var fullført. Med trafikk under brua under støpingen av brudekket forelå det en betydelig risiko for tap av menneskeliv dersom brureisen ikke hadde den nødvendige bæreevne for betongen. De særlige risikoelementer som forelå tilsa at man da måtte anvende de samme regler om dokumentasjon og kontroll som for ordinære bruer. Flertallet finner det derfor klart at Reinertsen hadde et kontrollansvar for brureisen på linje med et vanlig bruanlegg. Reinertsen hadde videre ansvaret for å sikre denne kontrollen dersom noen del av anlegget ble satt bort til andre.

I kontrakten mellom Reinertsen og Master Solutions er det tatt inn bestemmelser som skulle sikre at kontrollansvaret ble oppfylt. I punkt 8 om tidsfrister er det således bestemt at overlevering av komplette tegninger, beregninger og dokumentasjon skulle finne sted 27. september 2012, mens igangsettelse på byggeplassen skulle skje 22. oktober 2012. Dette tilsier at Reinertsen skulle ha tid til nødvendig kontroll av prosjekteringen før oppføringen av brureisen startet. Videre er det i punkt 10.9 om overtakelse bestemt at Master Solutions skulle dokumentere skriftlig at bærende konstruksjon var ferdig før støp kan starte. Dette innebærer at Reinertsen også på dette stadiet hadde betinget seg en kontroll.

Fra Master Solutions mottok Reinertsen en prosjektering av stålbjelkene, utført av RG prosjekt AS. Videre leverte Master Solutions en redegjørelse om grunnforhold og belastninger knyttet til monteringsanvisningen fra Alustar. Denne anvisningen kunne imidlertid ikke benyttes direkte på den aktuelle brureisen, men ble tilpasset det aktuelle prosjekt av Master Solutions. Det forelå ingen tegninger eller skriftlige beregninger fra Master Solutions av denne tilpasningen og den reisen som faktisk ble oppført. Det ble heller ikke forlangt slikt materiale før byggestart eller før påbegynt støp slik det var forutsatt i kontrakten. Dermed manglet grunnlaget for en helt avgjørende kontrollfunksjon for et anlegg hvor støpingen skulle foregå samtidig som trafikken gikk under brua.

Som nevnt ovenfor innebar kontrollreglene i dagjeldende standard (Eurokode) for veganlegg at den interne kontroll skulle gjennomføres av en annen person enn den som hadde stått for prosjekteringen. I Master Solutions var det ingen kollega som hadde den nødvendige kompetanse til å foreta denne kontrollen. Det er usikkert om Reinertsen var kjent med at den nødvendige prosjekteringskompetanse manglet i selskapet. Under enhver omstendighet burde Reinertsen på bakgrunn av sitt kontrollansvar ha forvissnet seg om at Master Solutions hadde denne kompetansen.

Reinertsen har vist til funksjonsfordelingen i et totalunderentrepriseforhold, og at bestemmelsen om virkningen av kontroll i NS 3406 punkt 14.4 medfører at

hovedentreprenøren ikke har medansvar for kvalitetssvikten. Flertallet er ikke enig i dette. Som nevnt ovenfor er kontrollreglene for bruanlegg en del av det regelverk som skal ivareta sikkerheten for de vegfarende. Kravene om dokumentasjon av tegninger og beregninger i kontrakten med Master Solutions underbygger også at Reinertsen ønsket å foreta denne kontrollen. Ingen av påleggene som Reinertsen ga i kontrakten med Master Solutions ble imidlertid fulgt opp. Den eneste kontrollen som fant sted var en visuell kontroll av brureisen like før støpingen skulle starte. En slik kontroll er imidlertid klart utilstrekkelig i denne sammenheng.

I sakkyndigrapporten av 23. august 2013 fra Arne Aalberg og Terje Kanstad heter det blant annet på side 19:

«Det er store svakheter i dokumentasjonen. Beregninger har åpenbare mangler og feil. Det konkluderes ikke på mange av de vesentlige beregningsspørsmål. Resultater av beregninger omsettes ikke i beskrivelser for tiltak i konstruksjonen. Det er ikke utarbeidet tegninger eller skikkelige byggebeskrivelser som kan etterprøves.

NS EN 1990 gir retningslinjer for risikovurderinger i byggverk av ulik art og kompleksitet. Da trafikken gikk uhindret under stillaset i hele byggetiden, burde stillaset blitt vurdert på linje med en ferdig brokonstruksjon med hensyn til konsekvensene av et sammenbrudd. Dette skulle medført øket krav til dokumentasjon av kontroll til beregninger og utførelse.

Det er ikke fremlagt noen form for dokumentasjon som viser at totalentreprenør Reinertsen har hatt innvendinger til den åpenbart mangelfulle dokumentasjon fra Master Solutions.»

Det vises ellers til de sakkyndiges konklusjon som er sitert ovenfor.

Flertallet har kommet til at Reinertsen kan bebreides for manglende kontroll både av prosjektering og utførelse. Det dreier seg her om en alvorlig forsømmelse hensett til de krav som med rimelighet kan stilles til virksomheten. Etter flertallets syn har denne forsømmelsen hatt avgjørende betydning for hendelsesforløpet. Kravet til årsakssammenheng er derfor oppfylt.

Spørsmålet blir så hvilke konsekvenser dette skal få for de erstatningskrav som er rettet mot Fremtind. Selv om det dreier seg om en alvorlig forsømmelse, har flertallet likevel kommet til at den dominerende årsak til at brureisen sviktet er den grove uaktsomheten som er utvist av Master Solutions ved prosjektering og utførelse, jf. ovenfor. Reinertsens forsømmelse kan derfor ikke betegnes som en avskjærende årsak til kollapsen. Reinertsen og Gjensidige må imidlertid tåle en betydelig reduksjon i de fremsatte erstatningskrav på grunn av reglene om medvirkning i skadeserstatningsloven § 5-1.

Flertallet finner at erstatningen under ansvarsforsikringen skjønnsmessig skal reduseres med en tredjedel. Avkorting skjer i det totale tapet, og forholdsmessig likt overfor Reinertsen og Gjensidige.

Mindretallet, lagdommer Bjørn O. Berg, er enig med flertallet i at Reinertsen burde fulgt opp Master Solutions arbeid på en langt mer aktiv måte enn det som faktisk ble gjort. De offentligrettslige betraktninger som flertallet har gjort rede for og som gjelder kontrollansvaret etter plan- og bygningsloven og vegloven kan mindretallet for det vesentlige slutte seg til.

I vurderingen av om Reinertsen har medvirket etter skadeserstatningsloven § 5-1, er det imidlertid etter mindretallets oppfatning kontrakten mellom partene og det som kan utledes av denne som er normerende, se Hagstrøm, Obligasjonsrett (2. utg.) s. 580. Mindretallet kan ikke se at rettsforholdet mellom partene gir Master Solutions noe som helst grunnlag for å rette bebreidelser mot Reinertsen for at brureisen ikke holdt mål. Dersom medvirkningsansvar skal bli aktuelt, må det være fordi Reinertsen overfor Master Solutions ikke har fulgt opp arbeidet med brureisen på en god nok måte.

På det overordnede planet er det ikke tvil om at Master Solutions har totalleveranseansvar for brureisen ved at det er inngått en totalunderentreprisekontrakt. Master Solutions hadde ansvaret for både prosjektering og utførelse, og således et resultatansvar for sin leveranse. Eventuell kontroll av reisen fra totalentreprenørens side endrer heller ikke på funksjonsansvaret, jf. NS 3406 punkt 14.4, som uttrykkelig slår fast at totalentreprenørens kontroll eller mangel på kontroll ikke fritar for ansvar partene mellom. Etter mindretallets oppfatning kan heller ikke de kontraktbestemmelsene som flertallet har vist til, om oversending av dokumentasjon og kontroll av den ferdige reisen, forstås slik at Reinertsen har overtatt ansvar som ellers ligger til totalunderentreprenøren Master Solutions. Bestemmelsene er tatt inn for å gi mulighet for kontroll, men uten at Reinertsen har påtatt seg ansvar overfor Master Solutions.

Det er, slik mindretallet ser det, ikke tilstrekkelig i denne sammenhengen å vise til at Reinertsen som totalentreprenør har et strafferettslig eller annet offentligrettslig ansvar. Ansvaret utad hviler på en annen begrunnelse. Den som ikke kontrollerer godt nok, må i alminnelighet regne med å hefte overfor andre dersom det inntreffer ansvarsbetingende forhold. Men den som faktisk opptrer ansvarsbetingende, kan bare unntaksvis påberope forsømt kontroll til sitt forsvar.

Etter dette legges flertallets oppfatning om avkorting av en tredjedel av erstatningen under ansvarsforsikringen til grunn.

Gjensidiges regresskrav – utbetalingene under gruppeliv- og ulykkesforsikringen

Gjensidige har utbetalt kr. 10.268.404 under Reinertsens prosjektforsikring, som selskapet har krevd regress for mot Master Solutions sin ansvarsforsikring. Selve regressadgangen er ikke bestridt, og det kan for øvrig vises til drøftelsene ovenfor.

Gjensidige har i tillegg utbetalt erstatning til de etterlatte etter Ingeborg Gundersen. Gundersen hadde som ansatt i Røros kommune gruppeliv- og ulykkesforsikring i Gjensidige. Fremtind har anført at det ikke er hjemmel for regress, og vist til at det dreier seg om en såkalt sum-forsikring hvor det ikke er regressadgang.

Regressadgangen for utbetalinger under gruppeliv- og ulykkesforsikringen følger av skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3 og forsikringsavtalen punkt 6, hvor Gjensidige har betinget seg regressrett.

Det fremgår av den fremlagte dokumentasjonen at de etterlatte har krevd erstatning på til sammen kr. 2.970.408. Før erstatningskravet ble fremmet, utbetalte Gjensidige kr. 1.659.475. Det overskytende beløpet ble utbetalt i henhold til et rettsforlik, som ikke er dokumentert for lagmannsretten. Beløpet var imidlertid gjenstand for forhandlinger, og således lavere enn det fulle kravet. Gjensidige krever regress for den første utbetalingen, som selskapet anser som en tapsdekning, og ikke som en sumforsikring.

Partene synes å være enige om at det ikke kan kreves regress for såkalte sumforsikringer. Lagmannsretten er imidlertid enig med Gjensidige i at regresskravet reelt sett er en tapsdekning, og ikke en sumforsikring. Riktignok ble den aktuelle summen opprinnelig utbetalt uten at det var fremsatt et krav om erstatning (og oppreisning). Da erstatningskravet på nærmere tre millioner kroner ble fremmet, ble imidlertid den opprinnelige utbetalingen fratrukket i erstatningsoppgjøret, og på den måten behandlet som en del av de etterlattes samlede erstatningskrav. Utbetalingen endret således karakter underveis, fra å være en ren sumforsikringsutbetaling til å bli en del av det samlede erstatningsoppgjøret.

Når faktum i saken bedømmes slik, kan det etter lagmannsrettens oppfatning ikke være tvil om at Gjensidige har rett til regress for utbetalingen på kr. 1.659.475. Det dreier seg ikke om en sumforsikring, men om en erstatningsutbetaling. Master Solutions' forsikringsselskap blir dermed ikke pålagt å betale mer enn full erstatning innenfor rammen av den totale forpliktelsen. At det er den totale erstatningsforpliktelsen som i denne sammenheng er avgjørende, og ikke en isolert vurdering av enkeltposter, følger av Rt-2005-769 avsnitt 34 flg.

Nærmere om utmålingen

Lagmannsretten går etter dette over til en gjennomgang av de enkelte poster under erstatningsutmålingen. Fremtind har ikke hatt innvendinger til selve utmålingen, slik denne fremgår av tingrettens dom, med unntak av posten «Merkostnader prosjektgjennomføring», se nedenfor. Lagmannsretten tar derfor utgangspunkt i tingrettens gjennomgang, med de korrigeringer som drøftelsen ovenfor gjør nødvendig.

Riving og rydding kr. 3.002.429

Kravet er sannsynliggjort som et nødvendig og rimelig tap etter ulykken, og kan kreves dekket under ansvarsforsikringen, jf. NS 3406 pkt. 37.2. Kravet er i sin helhet dekket av Gjensidige under deres prosjektforsikring med Reinertsen, og skal i utgangspunktet tilkjennes Gjensidige fullt ut i regressoppgjøret under Master Solutions' ansvarsforsikring.

Gransking kr. 996.642

Utgiften er tilstrekkelig dokumentert, og nødvendig etter omstendighetene. Det følger av NS 3406 punkt 37.2 at Reinertsen kan kreve erstattet utgifter til konstatering av mangelen som Master Solutions var ansvarlig for. Tapet er ikke dekket av Gjensidige, og utgiften skal tilkjennes Reinertsen (konkursboet) fullt ut under ansvarsforsikringen.

Juridisk bistand kr. 1.245.528

Kostnadene er pådratt som følge av skaden, og gjelder bl.a. bruk av advokat i kontakt med politi, byggherre og arbeidstilsyn. Kostnaden er isolert sett ikke bestridt, og tilkjennes under ansvarsforsikringen.

Gjenoppbygging ekskl. brureis kr. 7.059.820

Tapsposten er tilstrekkelig dokumentert, og det foreligger adekvat årsakssammenheng mellom kravet og ansvarsgrunnlaget og tapet, jf. NS 3406 pkt. 37.2. Kravet kan kreves dekket under ansvarsforsikringen.

Gjensidige har utbetalt kr. 6.897.571,- og kan i utgangspunktet gjøre kravet gjeldende fullt ut mot Fremtind. Reinertsens (konkursboets) krav utgjør etter dette kr. 162.249,-.

Ny brureis kr. 2.380.014

Lagmannsretten har kommet til at tapet ikke dekkes under Master Solutions' prosjektforsikring, jf. drøftelsen ovenfor.

Tapt utstyr kr. 1.333.933

Kravet er tilstrekkelig dokumentert. Det er sannsynliggjort at utstyret ikke har hatt en gjenbruksverdi for Reinertsen (konkursboet). Kravet kan gjøres gjeldende under både NS 3406 pkt. 37.2 og 37.6.

Gjensidige har dekket kr. 801.989,- som i sin helhet kan gjøres gjeldende under ansvarsforsikringen. Reinertsen sitt tap på kr. 531.944 er krevd dekket og kan gjøres gjeldende både under ansvars- og prosjektforsikringen.

Skadet VA-anlegg kr. 66.415

Kravet er sannsynliggjort og ikke bestridt. Gjensidige kan gjøre kravet gjeldende under ansvarsforsikringen.

Merkostnader prosjektgjennomføring, kr. 2.000.000

Reinertsen har krevd kr. 2.000.000 i erstatning for merkostnader som selskapet ble påført i den øvrige driften som følge av brukollapsen, jf. NS 3406 punkt 37.6. Fremtind har bestridt kravet, og vist til at det ikke er dokumentert et økonomisk tap.

Det konkrete kravet er ikke forsøkt beregnet, men bygger på et antatt konservativt skjønn som Reinertsen har invitert Fremtind til å kommentere, første gang i brev 22. desember 2014 til advokatfirmaet Riisa, hvor det blant annet er nevnt økte kostnader til dirigering, sikring, vakthold, nattarbeid og forsinket fremdrift. Vitnet Petter Angelsen, tidligere ansatt i Reinertsen, har forklart seg om hva anslaget bygger på. Han har bl.a. forklart at ulykken førte til full produksjonsstopp i veibyggingsprosjektet, som omfattet ca. 100 mann og anleggsmaskiner. Det gikk lang tid før produksjonen var tilbake til det normale. Videre har ulykken trukket store veksler på selskapets administrative ressurser. Det har vært vanskelig å beregne et konkret tap, bl.a. fordi en faktura kan referere til både ordinære og ekstraordinære kostnader ved prosjektet.

Lagmannsretten mener det er åpenbart at ulykken har hatt konsekvenser for gjennomføringen av Reinertsens øvrige kontraktarbeid, jf. nevnte brev av 22. desember 2014. Dette er likevel ikke tilstrekkelig til å tilkjenne erstatning for såkalt plunder og heft. I en nylig avsagt dom i Høyesterett, HR-2019-1225, stilles det relativt strenge krav til dokumentasjonen for et slikt tap. Saken fra Høyesterett gjaldt byggherrens forhold, men det samme må gjelde der hvor en (total-)underentreprenørs forhold fører til at hovedentreprenøren pådras ekstrakostnader i produksjonen. I avsnitt 66 uttaler Høyesterett følgende om fastleggingen av årsakssammenheng:

«Først skal det bevises at det foreligger forstyrrelser eller ineffektiv drift som følge av byggherrens forhold. Dette omfatter å føre bevis for at det har inntrådt forhold under arbeidet som er byggherrens risiko, hvilke arbeidsoperasjoner disse har påvirket, i hvilke perioder det har skjedd og hvilke konsekvenser i form av redusert produktivitet som dette har medført for entreprenøren. Når det er ført sannsynlighetsbevis for konsekvensene, må det *deretter* sannsynliggjøres en årsakssammenheng mellom disse og entreprenørens merutgifter».

Videre heter det i avsnitt 82 at entreprenøren «*ikke kan basere bevisførselen alene på generelle og overordnede tilnærminger*».

I vår sak har Reinertsen fremsatt et rundt tall, og i det nevnte brevet og i muntlig forklaring for retten gitt en relativt generell beskrivelse av hvilke konsekvenser ulykken hadde for den øvrige produksjon. Dette er ikke tilstrekkelig til å dokumentere et tap. Reinertsen har riktignok gitt en konkret beskrivelse av hvilke arbeidsoperasjoner som ble forstyrret, og på hvilken måte. Denne forstyrrelsen må imidlertid gis en økonomisk beregning. Selv om både vurderingen av hvordan produksjonen ble forstyrret og de økonomiske konsekvensene av dette nødvendigvis må bli skjønnsmessige, må de være konkrete. Slike beregninger er fraværende i Reinertsens krav.

Lagmannsretten har forståelse for at det vil være krevende å fremskaffe slike anslag i en virksomhet som har gått konkurs, men ser likevel ikke at dette kan innebære at man renonserer på dokumentasjonskravene. Lagmannsretten har også forståelse for Reinertsens argument om at man av ressurshensyn ikke foretar beregninger i en innledende fase, hvor siktemålet er å komme til enighet. Fremtind har imidlertid ikke på noe tidspunkt gitt uttrykk for at tapet i seg selv aksepteres, og da er det i en senere rettslig prosess ingen vei utenom konkrete beregninger. Løse og skjønnsmessige anslag, som i denne saken, er ikke tilstrekkelig.

Kravet om erstatning for merutgifter tas etter dette ikke til følge.

Reinertsens egenandel i forsikringsoppgjøret med Gjensidige kr. 500.000

Kravet er dokumentert og heller ikke bestridt. Det foreligger grunnlag for dekning i NS 3406 punkt 37.2. Egenandelen må fradras i kravet fra Gjensidige, jf. nedenfor.

Gjensidiges utbetaling under dødsfallsdekningen kr 1.659.475

Selve beløpets størrelse er ikke bestridt fra Fremtinds side, og lagmannsretten har ovenfor kommet til at det er grunnlag for regress. Fremtind plikter etter dette å dekke kr. 1.659.475 under Master Solutions ansvarsforsikring.

Oppsummering av Reinertsens (konkursboets) krav

På bakgrunn av det ovenstående har Reinertsen (konkursboet) fått medhold i følgende krav mot Fremtind:

Gransking	996 642 x 2/3	667 750
Gjenoppbygging eks. brureis	162 249 x 2/3	108 707
Tapt utstyr	531 944	531 944
Egenandel forsikringsoppgjør Gjensidige	500 000	500 000
Totalt	2 190 835	1 808 401

Oppsummering av Gjensidiges krav

På bakgrunn av det ovenstående har Gjensidige fått medhold i følgende regresskrav mot Fremtind:

Riving og rydding	3 002 429 x 2/3	2 011 627
Gjenoppbygging eks. brureis	6 897 571 x 2/3	4 621 373
Tapt utstyr	801 989 x 2/3	537 333
Skadet VA-anlegg	66 415 x 2/3	44 498
- Egenandel	- 500 000	
Utbetaling til de etterlatte	1 659 475	1 659 475
Totalt	11 927 879	8 374 306

Fradragsposter

Det må gjøres et fradrag i erstatningskravene for egenandelen på kr. 10.000 i ansvarsforsikringen. Denne må komme til fradrag forholdsmessig fordelt på Reinertsens (konkursboets) og Gjensidiges krav. Reinertsen har fått tilkjent kr. 1.276.457 under ansvarsforsikringen, og Gjensidige kr. 8.374.306 under ansvarsforsikringen, totalt kr. 9.650.763. Forholdsmessig gir dette et fradrag på 13,2 % av kr. 10.000 i Reinertsens krav og 86,8 % av kr. 10.000 i Gjensidiges krav. I kroner innebærer dette en reduksjon på kr. 8.680 for Gjensidiges del og kr. 1.320 for Reinertsens del.

Det gjøres ikke fradrag for egenandel på kr. 50.000 under prosjektforsikringen, da egenandelen allerede er fratrasket i sak mellom Fremtind og Master Solutions Holding. Reinertsen har fått erstatning med kr. 531.944 under prosjektforsikringen. Dette beløpet er mindre enn forsikringssummen slik at det her ikke skal gjøres noen avkortning.

Med reduksjon i erstatningen som følge av skadelidtes medvirkning, jf. ovenfor, overstiger ikke det samlede erstatningsbeløpet under ansvarsforsikringen 150 G, dvs. kr. 12.786.750. Det skal derfor ikke gjøres noen avkortning på dette grunnlag i erstatningen under ansvarsforsikringen.

Fradratt kr. 1.320 blir Reinertsens samlede erstatning under ansvarsforsikringen og prosjektforsikringen kr. 1.807.081. Gjensidiges samlede erstatning under ansvarsforsikringen fratrasket forholdsmessig egenandel på kr. 8.680 blir kr. 8.365.626.

Forsinkelsesrente

I medhold av forsikringsavtaleloven § 8-4 har Reinertsen (konkursboet) krav på forsinkelsesrenter. Partene er enige om at morarenter av det tilkjente beløpet skal beregnes fra og med 21. januar 2015 og til betaling finner sted.

Når det gjelder morarente på Gjensidiges krav, har partene ikke hatt innvendinger til de forfallstidspunkt og forenklinger som tingretten la opp til. Lagmannsretten legger derfor de samme tidspunktene til grunn for beregningen. Det løper etter dette morarente på regresskravene etter utbetaling til Reinertsen fra 24. juli 2015 og frem til betaling skjer. For utbetalingene under gruppeliv- og ulykkesforsikringen til de etterlatte løper morarente fra 8. juli 2015 og frem til betaling skjer.

Sakskostnader

Ved avgjørelsen av krav på sakskostnader skal lagmannsretten legge sitt resultat til grunn for vurderingen i begge instanser, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd. Reinertsen har vunnet frem med deler av sitt krav, men kan ikke sies å ha vunnet frem fullt ut eller i det vesentlige. Det er ikke tilkjent erstatning under prosjektforsikringen for gjenoppbygging av brureis, og indirekte kostnader er ikke tilkjent. Det har dessuten funnet sted en reduksjon i det øvrige erstatningsansvar under ansvarsforsikringen ut fra skadelidtes medvirkning. Det kan etter dette ikke tilkjennes erstatning for sakskostnader etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 andre jf. første ledd. Lagmannsretten ser ikke at noen av unntakene er aktuelle.

Heller ikke Fremtind kan sies å ha vunnet frem fullt ut eller i det vesentlige, i det selskapet ikke har erkjent noe ansvar. Partene bærer etter dette egne sakskostnader for begge instanser.

Gjensidige har i større grad enn Reinertsen vunnet frem med sine krav, men har måttet tåle en reduksjon på en tredjedel for sentrale poster i det samlede kravet. Sammenholdt med utfallet i tingretten, er den samlede reduksjonen på litt under tre millioner kroner, som utgjør ca. 25%. Spørsmålet om skadelidtes medvirkning har stått sentralt i saken, og der har Fremtind langt på vei vunnet frem. Gjensidige kan etter dette ikke sies å ha vunnet frem i det vesentlige. Gjensidige kan nok sies å ha fått medhold av betydning etter tvisteloven § 20-3, men det foreligger etter lagmannsrettens oppfatning ikke tungtveiende grunner for å tilkjenne sakskostnader. Partene bærer etter dette egne sakskostnader for begge instanser.

Dommen er avsagt med den dissens som fremgår ovenfor.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er arbeidsbelastningen ved domstolen, sakens omfang og sommerferie.

DOMSSLUTNING

I saken mellom Fremtind Forsikring AS og Reinertsen AS dets konkursbo:

- 1 Fremtind Forsikring AS dømmes til å betale 1.807.081 – enmillionåttehundreog-sjutusenogåttien – kroner i erstatning til Reinertsen AS dets konkursbo innen 2 – to – uker fra dommen er forkynt, med tillegg av forsinkelsesrente fra 21. januar 2015 og til betaling skjer.
- 2 Partene bærer egne sakskostnader for begge instanser.

I saken mellom Fremtind Forsikring AS og Gjensidige Forsikring ASA:

- 1 Fremtind Forsikring AS dømmes til å betale 8.365.626 – åttemillionertrehundreog-sekstifemtusensekshundreogtjuseks – kroner i erstatning til Gjensidige Forsikring ASA innen 2 – to – uker fra dommen er forkynt, med tillegg av forsinkelsesrente av 6.714.831 – seksmillionersjuhundreogfjortentusenåttehundreogtretten – kroner fra 24. juli 2015, og av 1.659.475 – enmillionsekshundreogfemtinitusenfirehundre-ogsyttifem – kroner fra 8. juli 2015, og til betaling skjer.
- 2 Partene bærer egne sakskostnader for begge instanser.

Bjørn O. Berg

Kari Lynne

Knut Røstum

Dokument i samsvar med signert original.

Trondheim, 30.08.2019

Anne Grethe Johansen

sign

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- 1 feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- 2 feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- 3 feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 125 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- 4 sakens karakter
- 5 partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- 6 om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- 7 feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen

- 8 feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- 9 feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- 10 at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- 11 at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.